

- בעניין: 1. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר (ע"ר)
2. האגודה לזכויות האזרח בישראל (ע"ר)
3. בצלם – מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע"ר)
4. רופאים לזכויות אדם (ע"ר)

ע"י ב"כ עוה"ד יוסי וולפסון (מ.ר. 26174)
ו/או טארק איברההים (מ.ר. 31081)
ו/או עדי לנדאו (מ.ר. 29189) ו/או הישאם שבאיטה (מ.ר. 17362)
ו/או תמיר בלנק (מ.ר. 30016)

מהמוקד להגנת הפרט
מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית
מפקדת אוגדת איו"ש, ד.צ. 01149, צה"ל
טל': 02-9970200; פקס: 02-9970436

המשיב

עתירה לצו על-תנאי ולצו ביניים

מוגשת בזאת עתירה לצו על-תנאי, המופנה אל המשיב והמורה לו לנמק מדוע לא יאפשר מפגש בין עורכי-דין, לרבות עורכי-דין מטעם העותרות, עם העצורים שברשימה המצורפת לעתירה (נספח ע'1) ועם עצורים אחרים שבמחנה עופר, ומדוע לא יבוטל צו גורף למניעת המפגש עם כל מאות העצורים – אם צו כזה קיים.

העתירה לצו ביניים

עוד מתבקש בית-המשפט הנכבד להורות למשיב בצו-ביניים שלא להפעיל כוח פיסי כנגד העצורים במחנה עופר במסגרת חקירתם.

עתירה לדיון דחוף

בית-המשפט מתבקש לקבוע את העתירה לדיון דחוף, עוד במהלך סוף השבוע. זאת לאור הידיעות המתבררות על פגיעות בגופם ובכבודם האנושי של העצורים במחנה, לרבות **עינוים על-ידי שבירת אצבעות**, ידיעות שמחייבות לאפשר לעורכי-דין להיפגש עמם על-מנת להגן על זכויותיהם.

הנימוקים לעתירה לצו ביניים ולדיון דחוף

על-פי מידע מהימין שהגיע לידי ארגון "בצלם" ממקור ישראלי במחנה עופר, נתונים עצורים במחנה לעינויים בעת חקירתם, לרבות שבירת אצבעות. עדויות שהגיעו לארגונים לזכויות אדם מעצורים ששחררו מהמחנה מלמדות על אלימות פיסית קשה שהופעלה כלפי העצורים במחנה. צו מניעת מפגש גורף מונע מכלל העצורים במחנה עופר להיפגש עם עורכי-דינם.

צו הביניים נדרש על-מנת שמניעת המפגש עם עורכי-הדין לא תנוצל כדי להפעיל אלימות ועינויים כלפי העצורים בניגוד לדיון ובחסות בידודם מהעולם החיצוני.

מטעם זה ממש נחוצה התערבות משפטית דחופה בנעשה במחנה עופר, ומכאן העתירה לדיון דחוף.

ואלה נימוקי העתירה:

העובדות

1. בשבוע האחרון נעצרו בגדה המערבית, באזור רמאללה ולאחר מכן גם בערים אחרות, מאות אנשים. מספר העצורים עולה על אלף איש. מרבית העצורים מוחזקים במחנה כליאה שנפתח במחנה עופר, בין גבעת זאב וביתוניא.
2. בימים האחרונים, לאחר שחלק מהעצורים במחנה שוחררו, החלו להגיע לארגוני זכויות האדם ידיעות בדבר תנאי ההחזקה במחנה ובדבר אלימות קשה שהופעלה כלפי העצורים במהלך המעצרים, בהובלה למעצר ובמחנה עצמו.
3. הארגונים לזכויות האדם פנו אל המשיב בבקשות להסדיר את כניסתם של עורכי-דין ונציגי הארגונים למחנה, על-מנת לעמוד על תנאי המעצר.
4. כך תיארה עו"ד שרון אברהם-וייס, מטעם העותרת 2, במכתבה לאלוף פיקוד מרכז, מתאריך 4.4.2002, את העדויות שהגיעו לידי העותרת 2:

משירדו מהאוטובוס על הבוץ החליק אחד ממוסרי העדות ונפל, החיילים ניגשו אליו וגררו אותו הלוך ושוב בבוץ, כשהם אווזים ברגליו. לאחר מכן העמידו אותו מול הקיר, משכו בשערותיו ודפקו ראשו בקיר. מאוחר יותר התחילו החיילים להורות לעצורים לשבת ולקום, פעם אחר פעם. לאחר מכן הובלו העצורים לחדר. בזמן ההמתנה שמע מוסר העדות רעשים מחדרים סמוכים שנשמעו כמו הטחות של ראשים בקיר...

החיילים החלו לקרוא לעצורים לחקירה על פי שם. כיסוי העינויים הוסר ומוסרי העדות ירדו לחדרי החקירות, כל אחד בתורו. בין היתר איימו על העצור הראשון כי אם לא ימסור שמות, יעבירו

אותו לחוקר אחר שלא יפגין רחמים כלפיו. שוב כוסו עיניו וידיו נכבלו מאחורי גבו והוא הוחזר לחדר שבו שהה טרם החקירה. משהגיע תורו של העצור השני הוא הודיע לחוקריו כי הוא רופא ושאל אותם מה העילה למעצרו. החוקרים השיבו לו כי האם אינם יודעים מי מהעצורים הוא מחבל ומי לא, ולכן עוצרים את כולם... במהלך כל הזמן בו היו העצורים נתונים במעצר לא סופק להם מזון.

במכתב ביקשה עו"ד אברהם-וייס כי בכל מקום בו מוחזקים עצירים יונהגו כללים ברורים לשמירת כבודם ובריאותם. בין היתר ביקשה איסור על הפעלת שיטות של אלימות והשפלה כלפי האוכלוסייה האזרחית במהלך החזקתה וחקירתה על-ידי כוחות הביטחון והסדרת כניסתם של נציגי ארגונים לזכויות אדם למתקני המעצר, על מנת לעמוד על תנאי המעצר.

העתק המכתב שוגר ליועץ-המשפטי של המשיב ולפרקליטות המדינה.

מכתב זה, מטעם העותרת 2 טרם נענה.

המכתב מצורף כנספח ע'2.

5. גם בתאריך 4.4.2002 פנתה העותרת 1 אל סגן היועץ-המשפטי של המשיב וכתבה:

מדיווחים ראשוניים שהגיעו אלינו מאנשים ששחררו מהמחנה, עולה תמונה חמורה ביותר של תנאים תת-אנושיים, הפוגעים בכבוד האדם ואף מסכנים את בריאותם של העצורים.

בין היתר מדובר בעצורים שנאלצו לבלות את הלילה תחת כיפת השמים, בהחזקת עצורים על דרגשי עץ ללא מזרון ובחלקות שמיכה אחת בלבד לעציר.

שום נסיבות של התארגנות בהולה לא מצדיקה התייחסות מעין זו, שהיא אכזרית, בלתי אנושית ומשפילה את כבוד האדם.

בין היתר, ביקשה העותרת 1 במכתבה כי:

תוסדר כניסתם של נציגי ארגונים לזכויות-אדם ועורכי-דין למחנה, על-מנת לעמוד על תנאי המעצר. גם עניין זה צריך להיות מוסדר בדחיפות, ואם לא היום הרי שבמהלך סוף השבוע.

העתק ממכתב זה שוגר גם לפרקליטות המדינה.

מכתב זה אף הוא לא נענה עד רגע כתיבת שורות אלו.

העתק המכתב מצורף כנספח ע'3.

6. בשעות הצהריים היום הגיע לידי העותרת 3 מידע ממקור ישראלי במחנה עופר בדבר קיומם של עינויים במחנה עופר. לפי המידע, נעשה שימוש חוזר, בין היתר, בשבירת אצבעות הרגליים של נחקרים.

7. בעקבות מידע זה התקשר עו"ד וולפסון, מטעם העותרת 1, בשעה 13:30 לערך, אל סגן היועמ"ש של הגדה המערבית, סא"ל יאיר לוטשטיין. עו"ד וולפסון מסר לסא"ל לוטשטיין את המידע בדבר עינויים במחנה עופר, וביקש שיתאפשר באופן מיידי ביקור של עורכי-דין במחנה. סא"ל לוטשטיין מסר, כי קיים צו מניעת מפגש עם עורך-דין לגבי כל העצורים המוחזקים במחנה, וכי הוא ישלח לעותרת 1 את הצו.

בהמשך לשיחה שיגר עו"ד וולפסון לסא"ל לוטשטיין מכתב המצורף ומסומן ע'4, לו צורף שנית גם ע'3.

8. עד שעת כתיבת העתירה לא התקבל מענה נוסף מסא"ל לוטשטיין ואף לא העתק הצו.

הטיעון המשפטי

9. זכותו של עציר להיפגש עם עורך-דין ולהיות מיוצג על-ידו היא זכות יסוד. זכות זו זכתה היום למעמד חוקתי, בהיותה מעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

בג"צ 3412/91 סופיאן עבדאללה נ' מפקד כוחות צה"ל באזור חבל עזה, פ"ד מז(2) 843, 847

בג"צ 4330/93 גאנס נ' לשכת עורכי הדין, פ"ד נ(4) 221, 233-234

10. זכות המפגש עם עורך-דין מעוגנת בחקיקה הצבאית בגדה המערבית בסעיף 78ג(ב) לצו בדבר הוראות ביטחון (יהודה והשומרון) (מס' 378), תש"ל-1970, הקובע כלהלן:

ביקש עצור להיפגש עם עורך-דין או ביקש עורך דין שמינהו אדם הקרוב לעצור להיפגש עם העצור – יאפשר הממונה על החקירה את הפגישה אם לא ראה סיבה לדחותה כאמור בסעיף קטן (ג) להלן.

סעיף קטן (ג)(1) מורה:

הממונה על החקירה רשאי, בהחלטה בכתב, להורות שלא לאפשר פגישת עצור עם עורך-דין לתקופה או לתקופות שלא יעלו יחד על 15 ימים מיום המעצר, אם סבר שהדבר דרוש מטעמים של בטחון האזור או שטובת החקירה מחייבת זאת.

11. הסמכות למנוע מפגש עם עורך-דין היא סמכות מרחיקת לכת, סטייה מעיקרון גדול שבמשפט. מכאן גם הזהירות היתרה שצריכה להינקט בשימוש באמצעי זה. המניעה צריכה להיות

תכליתית, והזיקה בין החלטת המניעה לבין טעם המניעה צריך להיות של צורך ולא של נוחות או תועלת סתם.

בג"צ 128/84 חזן נ' מאיר, פ"ד לח(2) 24, 27.

בג"צ 6302/92 רומחיה נ' משטרת ישראל, פ"ד מז(1) 209, 213

ור' גם בג"צ 94//4965 קהלני נ' שר המשטרה (תק-על 94(3) 531; בג"צ 2568/90 פלוגי נ' מדינת ישראל (תק-על 90(2) 423

12. ואכן, לא פעם שם בית-משפט זה תחת שבט ביקורתו החלטות של הרשויות המוסמכות בעניין מניעת מפגש על-פי הצו בדבר הוראות ביטחון. במסגרת עתירות אלו בוחן בית-המשפט את החומר הקיים בנוגע לעצור החשוד, ובוחן באופן קונקרטי ואינדיווידואלי את ההצדקה למניעת המפגש בינו לבין עורך-דינו, משך המפגש והאפשרויות לריכוך המניעה באמצעות הודעה לעצור אודות הייצוג או העברת ייעוץ משפטי באופן אחר.

13. בענייננו לא נעשתה כל בחינה אינדיווידואלית של ענייניהם של מי מהעצורים במחנה עופר. העצורים נעצרו במעצרים המוניים ועל-פי אמות מידה רחבות, אם בכלל. מופרך יהיה לטעון כי בנוגע לכל אחד ואחד מהעצורים קיימת סכנה תמורה לביטחון האזור או לטובת החקירה מפגישתו עם עורך-דין. מובן גם, כי איש לא בחן באופן אינדיווידואלי את עניינו של כל עצור ועצור, הפעיל את שיקול הדעת הנאות, והכריע, בסופו של דבר, בכל המקרים, כי יש למנוע את המפגש עמם.

14. בית משפט נכבד זה התייחס כבר בעבר לחובה לאפשר מפגש בין עצורים לבין עורך-דין, גם במצב של פעולות צבאיות מרחיקות לכת (באותו עניין: בתחום לבנון ובתקופת מלחמת לבנון). בית-המשפט פסק:

לאור עמדתם של המשיבים... אין ממילא צורך להוסיף ולהרחיב את הדיבור בשאלת זכותו של עצור להיפגש עם פרקליט. לשם הסרת ספק אוסיף, כי גם הרלוונטיות של הגבלות, היכולות לנבוע משיקולי ביטחון אינדווידואליים, באה לביטוייה הנורמאטיבי המפורש באמור בפסקה השנייה לסעיף 5 מאמנת ז'נבה הרביעית. (הדגשה שלי, י.ו.)

בג"צ 102/82 צמל נ' שר הביטחון, פ"ד לז(3) 365, 378

15. בדומה לכך, כאשר מדובר היה בצווי גירוש הצדיק בית-המשפט גירוש של רבים רק משהשתכנע מטענת המשיבים שם לפיה:

הצווים שניתנו במקרה דנן התבססו על מידע פרטני לגבי כל מגורש, היינו על שיקולים אינדיווידואליים... אוסף של צווים אישיים שכל אחד עומד על רגליו שלו...

16. הכלל הוא שכל עצור זכאי להיפגש עם עורך דין.

המעצר כשלעצמו אין בו כדי לגרור אחריו מניה וביה גם את אובדן זכותו של הפרט לקיום קשר עם מי שמוסמך ומסוגל לייעץ לו בענייני חוק ומשפט, אלא אם כן נתקיימו הנסיבות המיוחדות, שפורטו בסעיפים קטנים (ד), (ה) או (ו) לסעיף 29. במלים אחרות, העיקרון הוא שקיימת זכות להיפגש עם עורך-דין ולהיוועץ בו, כל עוד לא ניתנה ההוראה המיוחדת... והוא כמובן, בגבולות שנקבעו שם.

בג"צ 128/84 הנ"ל בע' 26

בענייננו הפך המשיב את היוצא מן הכלל לכלל, והורה באופן גורף על מניעת מפגש עם עורך-דין לגבי מרבית העצורים בגדה. המשיב עושה שימוש לרעה בחריג צר לזכות החוקתית, שנקבע בתחיקת ביטחון כדי לתת מענה למקרים יוצאי דופן, והופך אותו לנורמה כללית.

שלילת הזכות להיפגש עם עורך-דין שלא על בסיס בחינה דקדקנית ואינדוידואלית של ענייניו של כל אחד מהעותרים, מהווה גם פגיעה בזכותם החוקתית, במידה העולה על הנדרש.

17. בענייננו חובת המשיב לאפשר פגישה בין העצורים לבין עורכי-דין מתחזקת לאור הידיעות הרבות בדבר פגיעה בזכויות היסודיות ביותר של העצורים לכבוד ולשלמות הגוף. טענות אלו צריכות להתברר, ונחוץ שעורך-דין שייפגש עם העצורים יוכל לבחון ולנקוט צעדים משפטיים מתאימים להגנתם. מתעורר אף חשש, שמא המניעה הגורפת מעורכי-דין להגיע למחנה עופר מיוסדת על טעמים זרים, דהיינו מניעת חשיפת התנאים במקום והמתרחש בו.

מכל הטעמים האלו מתבקש בית-המשפט הנכבד להוציא מתחת ידיו צו על-תנאי וצו ביניים כמבוקש בראש העתירה, ולאחר שישמע את תשובת המשיב להופכם להחלטיים.

ירושלים, כג בניסן, תשס"ב, 5 באפריל, 2002